ప్రకృతి పసి బూసిన మారేడు కాయలా ఉంది. మబ్బులు నిండిన ఆకాశం భయంకరంగా అరుస్తుంటే, పచ్చిక బయళ్లో తాడిచెట్లు తప్ప తాగిన సోల్జర్ల అటెన్షన్‌లా ఊగిసలాడుతున్నాయి. చీకటి చలికి తట్టుకోలేక, ఉదయ కిరణాల వెచ్చదనంకోసం వెర్రెత్తి పట్టు పరుగిడుతూంది ఎక్స్‌ప్రెస్ ట్రెయిను, సరస్వతిని కూడా తీసుకుని. ఒకటే బాగుండదనుకున్న సరస్వతి కళ్ళు కూడా మూసుకుని కూర్చుంది కంపార్ట్‌మెంట్‌లో ఓ మూల. ట్రెయిను వేగానికి చలి మరీ ఎక్కువై భయంతో గుండె బరువెక్కుతూంది. 'వెధవ రైలు వేగం మరీ పుంజుకుంటూంది. పుంజుకుని, పుంజుకుని ఏ స్పీడెంతైతే పీడ విరగడై పోను. దానితో తను పిశాచపట్నం చేరనూ అక్కర్లేదు. సర్వీసు సెలెక్షన్‌లో ఫెయిల్ అవనూ అక్కర్లేదు. వెధవ మోహంతో తిరిగి అక్కయ్య దగ్గరకు రానూ అక్కర్లేదు. అక్కయ్య తనకోసం వెధుక్కుంటూ ఎలాగూ రాలేదు. వచ్చినా, ఈ బోగీ క్రింద పడి పిప్పిలాగో, మాంసం ముద్దలాగో ఆనవాలు లేకుండా పడి ఉంటుంది.' మనస్సైన కోరిక కంటే మనిషిని మభ్యపెట్టే శక్తి మరి దేని కుంది? ఆ క్షణికానందానికి అలిసిపోయిన సరస్వతి మగతలోకి జారిపోతుంది. మగతలోని మనసు — 'అంతా ఉత్తిదే. తను ఇంట్లోనే, రాజమండ్రి స్వంత ఇంట్లోనే ఉంది. సర్వీసు ట్రెయినింగూ, ట్రెయిన్ ఏక్సిడెంట్ అన్నీ కలలో అన్న మాట. కల — లంగా బుట్ట పడేలా తిరుగుతూంది తను. అదిగో అక్కయ్య—విరేచనాలతో నీరుగారిపోతున్న బాబిగాణ్ణి చావబాదుతూంది, ముడ్డి మీద నీళ్ళు పోసి పోసి ఇక పోయలేక నీరసం వచ్చి. అదిగో, రమణి కోరింత దగ్గుతో ఉమ్మచుట్టుకు పోతూంది! ఇదే నిజం. ఇదే బ్రతుకు. ఇదే సుఖం. ఇదే, తనకి కావలసిందీ, తాను కోరుకునేదీను. "సరస్వతీ!" అదిగో బావ గొంతు. లేచినట్టున్నాడు. అరుస్తున్నాడు. "మీ అక్క ఎక్కడ చచ్చిందే? అబ్బ, నన్ను చంపేస్తున్నారే. నా ఉమ్మేసుకునే ఇసికదాకాదే ఇక్కడ? ఇంతకంటే ఒక్కసారి పీక పిసికి చంపేయండే. చచ్చి నరకంలో అయినా హాయిగా ఉంటాను." నీ కా అదృష్టం ఎక్కడిది, బావా! ఇప్పుడు మనం ఉన్నదే నరకం తరవాతది. మనం స్వర్గంలో పుట్టి నరకంలో పెరిగి, ఇక్కడికి చేరాము. మనం బ్రతికేదే చావు. చావవే బ్రతుకు వేరే లేదు మనకి?

ఎవరో ముసలావిడ — కుదిపి కుదిపి లేపితే త్రుళ్ళిపడి లేచింది సరస్వతి. "దిగిపోవాలమ్మా ఇక్కడ. ఈ బండి ఇక్కడితో ఆఖరు. మరింక ముందుకు వెళ్ళదు. ఇక్కడికేనా నువ్వు? నిద్దర్లో కాని బండిలో దిగబడిపోయావా?" అంటూ సరస్వతి సమాధానంకోసం ఆగకుండానే బండి దిగిపోయిం దావిడ. సరస్వతి కళ్ళు నులుముకుని కిటికీలోంచి తల బయట పెట్టి చూసింది. ఎదురుగా 'వాల్తేరు' అని బోర్డు ఉంది. ఇక్కడ చీకటి తెల్లగా ఉంది. ప్లాట్‌ఫారమ్ మీద జనం ఆ తెల్లని చీకట్లో తడుముకుంటూ తచ్చాట్లాడుతున్నారు. బోగీలు తుడిచేవా డొచ్చి దిగి పొమ్మంటే తప్పనిసరిగా దిగిపోయింది సరస్వతి, సంచీ పుచ్చుకుని.

స్టేషన్ గేటు దాటి రోడ్డు మీదకు వచ్చింది. చెట్ల తలల్లోంచి నల్లని సూర్య కిరణాలు రోడ్డు మీద పడుతున్నాయి. ఎదురుగా రెండు రిక్షాలు వచ్చి ఆగినాయి.

"రండమ్మాయ్. నా గాడీ ఎక్కండి. సిటంలో తీస్కపోతాను."

"అసలా యమ్మగారు ఎక్కడికెల్లాలో కనుక్కోనీ రెయ్!"

"నా కెరికే లేరా—ఇట్టాంటమ్మగోర్ని బస చేసేది. మ వ్యాగ్గెయ్. ఎక్కమ్మా, ఎక్కు!"

"ఒరే, పాపిస్టెదవా. కానుకోరా. గంజి తాగితే కడుపు నిండుద్ది గాని, ఇట్టాంటి బోకరెదవ పన్లు ఒగ్గిండ్రా. కళ్ళుపోయి కబోదిలై పోతారు. రండమ్మాయిగోరూ! కూకోండి. గూడెత్తేత్తాను" అని మొదటి రిక్షావాణ్ణి చీవాట్లేసి, సరస్వతిని తన రిక్షాలో ఎక్కించుకుని బయలుదేరాడు రెండో రిక్షావాడు— కొంచెం వయసు ముళ్ళినవాడూ, పాతకాలం వాడూను.

"ఎక్కడి కమ్మాయిగారూ!"

"కె. జి. హాస్పిటల్‌కి తీసుకెళ్ళు, తాతా!"

"అట్టాగేనమ్మా. బొమ్మర్లా, రాజాలా, అవమ్మా?" సరస్వతి సమాధానం చెప్పలేదు, రోడ్డుమీది జనాన్ని పరధ్యానంగా చూస్తూ. మనస్సు బిక్కు బిక్కుమంటూంది.

"నందమూరిలా గున్నా వమ్మా. పెద్దింటోళ్ళ బిడ్డవనిగేను. ఆస్పత్రిలో ఎవరైనా ఖాయిలా పడ్డోళ్ళున్నారామ్మా మీ వోళ్ళు? ఆ ముండకొడుకుల కేటమ్మా. కట్టవా సుఖవా సిగ్గవా లోవోళ్ళు. లాడిజీలంట తిరిగి బోకరెదవ పన్లు సేసుకుని నాల్గబ్బులు కంట మూడ్డం, తాగేసి తొంగుడోటం—అదే ఆళ్ళ జీవనం. ఆడి మాటలకి మనేదెట్టుకోకు." రిక్షా తాత ఓదారుస్తున్నాడు. సరస్వతికి రిక్షా తాత చెప్పేది సరిగా వినిపించటం లేదు. వినిపించింది కాస్తా అర్థం కావటం లేదు.

రిక్షా తాత కింగ్ జార్జి హాస్పిటల్ మెయిన్‌గేటు దగ్గర ఆపాడు— "ఇదేనమ్మా. దిగండి" అంటూ. తాతకి డబ్బిచ్చేసింది సరస్వతి. దణ్ణవండమ్మా అనేసి, తాత రిక్షా తిప్పేసుకున్నాడు. చూస్తూ నిలుచుంది సరస్వతి, రిక్షా తెల్లని చీకట్లో నల్లని నక్షత్రంలా పల్లానికి అంతర్ధానమై పోతూంటే. తాత కూడా సాయంలేని సరస్వతికి ఒక్క అడుగు ముందుకి పడలేదు. అయినా, అలాగే పది బారలు వేసి ఫర్లాంగు దూరం నడిచేసరికి, అక్కడ వందల కొద్దీ మనుష్యులు అటూ, ఇటూ తిరుగుతున్నారు. వాళ్ళని చూసి ఉక్కిరి బిక్కిరైంది. తన సని ఆకాశం నుంచి సముద్రంలో పడినట్లైంది. సంచీలో కాగితాలు తీసి చేత్తో పట్టుకుంది. ఎవరో ఇద్దరు ముగ్గురు తనవంకే కళ్ళప్పగించి చూస్తూంటే వాళ్ళకి చూపించింది చేతిలో కాగితాల్ని. వాళ్ళు

భక్షణోద్యోగం   ఫోటో— ఎస్. ప్రసాదరెడ్డి (ఇచ్ఛాపురం)

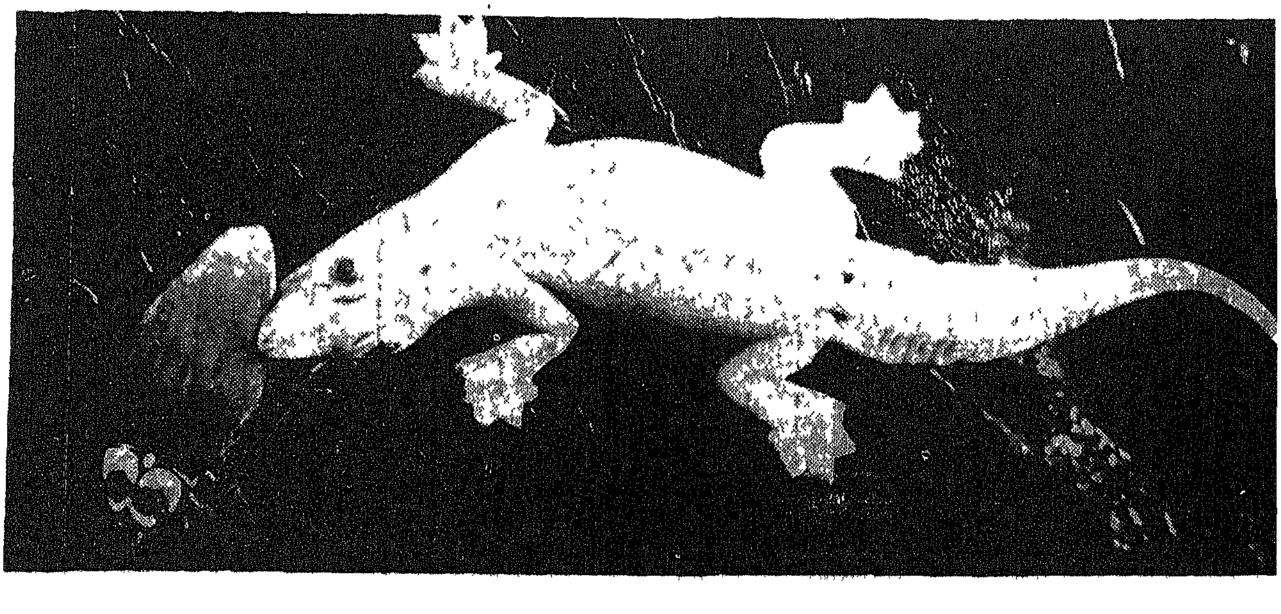

-జి. లక్ష్మీప్రసాద్

చూస్తుండగానే, 'ఒలా ఎవరి దగ్గరికైనా వెళ్తున్నట్టు, చెయ్యూపి వెళ్ళిపోయారు, ఏదో మూగి అమ్మాయి ముష్టి కావాలనుకుని. అది వెంటనే తెలిసింది సరస్వతికి, కలలో బావ పిలుపు లాగ. అక్కడే నిలుచుండిపోయింది, ఎవర్నీ నోరు విప్పి అడిగే ధైర్యం లేక.

సరస్వతి దిక్కులు చూస్తుండగానే పదైపోయింది. తనకి ఇంటర్వ్యూకి రమ్మని వ్రాసిన కాగితంలో, పొద్దున్న పదింటికే హాజరవ్వాలని ఉంది. తప్పనిసరిగా ఎదురుగా ఉన్న పెద్ద గేటు దగ్గరి కొచ్చి, మీసాల వాచ్‌మన్‌ని వణుకుతున్న గొంతుతో అడిగింది "సర్. . . ట్రెయినింగ్‌కి రావాలండి?" అని.

"ఇంటర్వ్యూకేనమ్మా, ఇంత సేపు అక్కడ నిల్చున్నావేం? అదిగో ఆ పెద్ద గదేరం కనిపిస్తుందే—ఆడకెళ్ళు, అక్కడ నీలా కొంతమంది అవుపడతారు. ఎళ్ళెళ్ళు. టయిమవుతోంది" అని ఆ మాత్రం మాట సాయం చేశాడు. ఆ ధైర్యంతో గబగబా అక్కడికి చేరుకుంది సరస్వతి. అక్కడ జనం గుంపులు గుంపులుగా ఉన్నారు. వాళ్ళలో తన వయస్సు వాళ్ళే తన లాగే బితుకు బితుకుమని ఉన్నారు. వాళ్ళని చూశాక సరస్వతికి ఇంకొంచెం ధైర్యం వచ్చింది. అంతే, వాళ్ళందరికీ ఎవరో ఒకళ్ళు — మగో, ముతకో — సాయం ఉన్నట్టున్నారు.

మధ్యాహ్నం మూడు దాటిపోయింది. తన కింకా పిలుపు రాలేదు. తన లాగే సెలెక్షన్‌కి వచ్చిన మరో అమ్మాయి ముసలి తండ్రి, ఆ అమ్మాయితోబాటు సరస్వతికీ ఇంత టిఫినూ, కాఫీ తెచ్చి పెట్టాడు. అది అయ్యాక మళ్ళీ మామూలే — పిలుపు కోసం ఎదురు చూడ్డం.

అయిదుకూడా దాటిపోయింది. ఇంత సేపూ ఒకొక్కళ్ళకీ పిలుపు వస్తూనే ఉంది, ఒకొక్కళ్ళూ వెళ్ళిపోతూ ఆ ప్రదేశం ఖాళీ అయిపోరానే ఉంది. తను కాక ఇంకో ఇద్దరు ముగ్గురున్నారు, ఇంకా పిలుపు కోసం. సరస్వతికి మళ్ళీ గుండెల నిండా ధైర్యం ఖాళీ అయిపోయి భయం ఆవరించుకుంటున్నది. చిట్టచివరికి సరస్వతికి పిలుపు వచ్చింది. తడబడుతూ లోపలికి వెళ్ళింది. ఎదురుగా తెల్లని డ్రెస్‌లో నల్లగా, స్థిరంగా కూర్చుని ఉన్న మాట్రన్ ముందు నిలబడింది.

"నీ పేరు?" హుంకరించినట్టు అడిగింది మాట్రన్.

"సరస్వతి అండీ" అంది సరస్వతి.

"సత్తా?" తిరిగి మాట్రన్ హుంకరించింది.

కాదన్నట్టు తల అడ్డంగా ఊపింది సరస్వతి.

"మూగకూడా ఉందా—ఖర్మ!"

"లేదండి. బాగానే మాట్లాడతాను."

"లేదంటూనే మాటలు నమల్డం, మింగడం ఎందుకు?" బడబడ నవ్వుతూ ఆనందించింది మాట్రన్, సరస్వతి భయాన్ని తన సుపీరియారిటీకి ఆపాదించుకుంటూ. ఇంకేమీ అడగలేదు. పక్కనే కూర్చుని ఉన్న మరొకతను సరస్వతి దగ్గర్నుంచి సర్టిఫికెట్లూ అవీ తీసుకుని తనిఖీ చేసి, ఏదో ఫారం నింపి మాట్రన్‌కి ఇచ్చాడు.

"ఏదీ— నీ డ్రెసెస్ చూపించు. సిక్స్ శారీస్, సిక్స్ బ్లౌజెస్, సెట్స్ అండ్ సాక్స్. బేగా తెమలాలి, ఇంకా ఉన్నారు." మాట్రన్ విసవిసలాడ్డం మొదలు పెట్టింది.

సరస్వతి సంచీలోంచి చీరలూ, జాకెట్లూ తీసి బల్లమీద పెట్టింది. మాట్రన్ వాటిని ఒక్కొక్కటే విప్పేసి చిందర వందరగా పడేసి, "ఏమిటమ్మాయ్, ఏమిటివి? ఏదో హోం నుంచి వచ్చావా? లేకపోతే ఏదో హోంకి వచ్చాననుకున్నావా? అబ్బబ్బ! స్టుపిడ్స్, ఇడియట్స్ తయారవుతున్నారు నా ప్రాణానికి. అన్నీ కొత్తవి ఉండాలని తెలియదూ? ఈ చింకిబొంత లేమిటి. బొత్తాల్లేని జాకెట్లేమిటి? ప్లాస్టిక్ సామాన్ల వాళ్ళ దగ్గర కొన్నావా!" రుసరుసలాడుతూ ఆ గుడ్డలన్నీ సరస్వతి మీదికి గిరాటేసింది.

సరస్వతికి కళ్ళనీళ్ళు తిరిగినాయి. ఆమాత్రం, ఆ చీరలైనా అక్కకి పోతూ పోతూ బావ ప్రసాదింపజేసిన సంప్రదాయపు విలువల వలువలు. ఉన్న వాటిలో గట్టివి తీసి అక్క తన కిచ్చి పంపించింది కొండంత ఆశతో — "అవి అశుభం అని తెలిసే ఇస్తున్నానే, సరస్వతీ! గట్టెక్కగానే తిరిగి ఇచ్చెయ్యవు గానిలే" అంటూ.

"ఇదిగో, అమ్మాయ్! ఏడ్పు గారాలు గుడవడం ఇక్కడ కుదరదు. ఇది గవర్నమెంట్ ఆఫీసు. ఆ పనేదో తీరుబడిగా ఇంటి దగ్గరే చేద్దువు గాని, వాటిని పట్టుకెళ్ళు. మళ్ళీ ఒకసారి ఆ రెగ్యులేషన్ చదువుకుని, ఆ ప్రకారం అన్నీ సిద్ధం చేసుకుని రా రేపు మార్నింగ్. వెళ్ళు. ఇదిగో, వచ్చేటప్పుడు ఎవర్నైనా కూడా తీసుకురా—ఫాదరో, గార్డియనో—బాండ్ ఇవ్వాలి మూడు సంవత్సరాలకి. అంటే, కోర్సు కంప్లీటయ్యేదాకాను. ఊఁ. వెళ్ళు! మారయ్యా! నెక్స్ట్ క్యాండిడేట్‌ని పిలు. వెధవమూక, సినిమాల్లో చేరడానికన్నట్టు బయలుదేరతారు, మినిమమ్ రిక్వైర్‌మెంట్సుకూడా లేకుండా." అరుస్తూ అలిసిపోయిన మాట్రన్ ఫ్లాస్కు తీసి హార్లిక్స్ గుటక వేస్తూ, తరవాతి క్యాండిడేట్ కోసం ఎదురుచూస్తూంది.

చిందర వందరగా పడి ఉన్న చీరల్నీ, వాట్నీ తీసి మడత పెట్టుకుని సంచీలో పెట్టుకుని, ఇంకా అక్కడే నిలబడి ఉన్న సరస్వతి ముఖంలోకి వచ్చిన దైన్యం, దుఃఖం, అసహాయత, అగమ్యగోచర పరిస్థితి కొండచిలువ ముందు నాగస్వరమే అయిపోయినాయి, మాట్రన్ ముందు.

"ఇదిగో, అమ్మాయ్! రేపు ఈ పాత గుడ్డల మూట మాత్రం పట్టుకు రాకు, నా ఎదురుగుండా." మాట్రన్ వార్నింగ్.

"నా కసలు పేరెంట్సూ లేరు, ఇక్కడ గార్డియన్ ఎవరూ లేరండి." భయం భయంగానే అసలు విషయం బయట పెట్టింది.

"ఓహో! ఆకాశం నుంచి ఊడి పడ్డావన్నమాట, గాలిలో తేలుతూ బ్రతికేస్తున్నావు. అందుకనే గార్డియన్ దగ్గరి నుంచి మూడేళ్ళకి బాండు. లేకపోతే మీరు చేరిన మూడు నెల్లకే సాని పాపల్లా తయారయి షికార్లూ, షైర్లూ మొదలెట్టి, కడుపులూ, కక్కులూ దాకా తీసుకొచ్చి మాకు మొగుళ్ళై కూర్చుంటారు. నో—యూ మస్ట్ బ్రింగ్ సం రెస్పాన్సిబుల్ ఫెలో. ఆఁ." సరస్వతి కదలకుండా అలా నిలుచుంది కొంచెం సేపు. మనిషి పరిస్థితులకి బానిసై పోయినట్టే పరిసరాలకి దాసుడై పోతాడు. అలా ఉంది సరస్వతి స్థితి. మాట్రన్ ముందు ఇంకా అలా నిల్చోవడానికి భయంగా ఉంది. అయితే, అక్కణ్ణుంచి కదిలి మళ్ళీ ఎక్కడికి వెళ్ళాలో తెలియడం లేదు.

అయినా, తప్పనిసరిగా అక్కణ్ణుంచి కదిలి, పక్కగా వరండాలోకి వచ్చి నిలుచుంది. అప్పటికే బయటంతా మసక మసగ్గా ఉంది. బయట ఇంటర్వ్యూ కని వచ్చిన వాళ్ళలో ఒక అమ్మాయే ఉంది. ఆ అమ్మాయికూడా హాలులోకి వెళ్ళి పోయింది. అక్కడ ఉన్న వాచ్‌మన్ వచ్చి, "పరీక్ష అయిపోయింది కదమ్మా నీకు? ఇంక ఈ గేటు మూసేస్తాను" అంటూ యథాలాపంగా గేటు లాగేశాడు, సరస్వతి పరిస్థితి తెలియక. సరస్వతి అక్కణ్ణుంచి కదిలి, ఎదురుగా కాంపౌండ్‌లో ఉన్న పెద్ద చెట్టుకింది కొచ్చి నిలబడింది. నిలుచుని ఆ వరండా వంకే చూస్తూ ఆఖర్న వెళ్ళిన అమ్మాయి కాని బయటికి వస్తే, ఆ అమ్మాయి నడిగి ఆ రాత్రికి ఆ అమ్మాయికూడా తనని తీసుకువెళుతుందేమో అని అడుగుదామన్న ఆశతో. కాని, ఆ అమ్మాయి తిరిగి వచ్చినట్టు కనిపించలేదు. ఆ వరండావంకే చూస్తున్న సరస్వతికి ఇందాక మాట్రన్ దగ్గరున్న ఫ్యూన్ వచ్చి మాట మాటకి తనని చూస్తున్నట్టు అనుమానం వచ్చింది. అదీ నయమే ననిపించింది సరస్వతికి. అదో రకం పరిస్థితి—'దెయ్యాన్ని సాయం' తెచ్చుకున్నట్టు.

చీకటి బాగా చిక్కబడి పోయింది. అక్కడక్కడ లైట్ల వెలుగు నీడల చీకటి ఒక్కలాగే ఉన్నాయి. ఎవరెవరో జనం అటూ ఇటూ తిరుగుతూనే ఉన్నారు. కాని, వాళ్ళ వల్ల ధైర్యం కలగటం లేదు సరస్వతికి. అసలు మనలో ధైర్యం ఉన్నప్పుడు పరిచయం లేని వాళ్ళుకూడా ఆప్తమిత్రుల్లా కనిపిస్తారు. మనలో పిరికితనం గూడు కట్టుకొని ఉన్నప్పుడు వాళ్ళే శత్రువుల్లా భయంకరంగా కనిపిస్తారు.

అలా భయం భయంగా నిలుచున్న సరస్వతికి ఏదో ఆకారం దగ్గరవుతున్న కొద్దీ ఒళ్ళు ముడుచుకు పోతూంది. కళ్ళుకూడా మూసేసుకుందామనుకుంటున్న సమయంలో — "ఎవరమ్మాయ్, ఇక్కడున్నావు?" అన్న ప్రశ్న, అధికార పూర్వకంగా లేకపోయినా, బాధ్యతాయుతంగా ఉందా ప్రశ్న. ఆ అడిగినాయన తెల్లని లాల్చీ, ధోవతి కట్టుకుని సరస్వతి ముఖంలోకి చూస్తున్నాడు.

"నే నండి. . . నేను. . ." నసుగుతూంది సరస్వతి.

"చెప్పవమ్మా. త్వరగా చెప్పు." ఆయన తొందరేమిటో, తన గొడవ ఆయన కంతా అవసరమేమిటో బోధ పడలేదు. తను వచ్చిన పని, పొద్దుటినుంచీ జరిగిన కార్యక్రమం అంతా వివరించి చెప్పి, ప్రస్తుతం తన పరిస్థితికూడా చెప్పింది ఆశ కొద్దీని, ఆయన్ని చూస్తే చదువూ, సంస్కారం ఉన్నట్టు అనిపించి. కాని, ఆయన తరహాలోనూ, చూపు లోనూ ఏదో వెలితి కనిపిస్తూంది.

"అయితే, పొద్దుటినుంచీ తిండీ తిప్పలూ లేవా? ఉండు, టిఫిన్ తెచ్చి పెడతాను" అని రెండడుగులు వేసి, వెనక్కి తిరిగి వచ్చి, "అన్నట్టు నా దగ్గర డబ్బుల్లేవే. ఒక రూపాయి తే, త్వరగా" అని తొందర పెట్టాడాయన. సరస్వతి అంత త్వరగాను పర్సులోంచి తీసి ఆయన చేతికి పెట్టింది. ఆయన గబగబా

విలువ

బంగారంలో ప్రతి నన్నని తీగకు విలువ ఉన్నట్లే జీవితంలో ప్రతి క్షణానికి విలువ ఉన్నది.

—మాసన్

అడుగు లేసుకుంటూ వెళ్ళిపోయాడు. అలా వెళ్ళిపోతూంటే సరస్వతి చూస్తూ, తనలా ఎందుకు చేసిందో తనకే తెలియని పరిస్థితిలో నిలబడి పోయింది. ఒకవేళ ఆయన ఆ రూపాయి కోసమే, తనతో అలా అచ్చికలూ, బుచ్చికలూ ఆడాడేమో? ఛీ ఛీ! మనుష్యులు అంత అన్యాయంగా మారిపోలేదు. అందులోనూ అటువంటి ఆయన అని సమాధానం చెప్పుకుంది. దేవుడు దయవల్ల ఆయన తిరిగి వస్తే ఆకలి మాట అలా ఉంచి, ఈ రాత్రికి వాళ్ళ ఇంట్లో కాస్త ఉండనిస్తారేమో అడగాలి. ఉండనిస్తే. . .

అరగంటైపై ఉంటుంది. గంటైపై నట్టు ఉంది సరస్వతికి. తెల్లబట్టి బాయన మీద ఆశవది లేసుకుంటూనే, వదులుకో లేకపోతూంది. ఇంతలో ఆయనే వచ్చాడు వగర్చుకుంటూ—ఒక చేతిలో పొట్లాలూ, మరో చేతిలో కాఫీ ఫ్లాస్కుతోనూ. "ఇదిగో, అమ్మాయ్, అదిగో ఆ బండ రాయిమీద కూర్చుని తిను. నేను మంచి నీళ్ళు తెస్తాను" అంటూ అవి అక్కడ పెట్టి వెళ్ళిపోయా డాయన చీకట్లోకి. సరస్వతి టిఫిన్, కాఫీ ముగించి, తనగోడు ఎలా మొదలుపెట్టాలా అనుకుంటూ ఉండగానే ఆయన — "అయిందా? అయితే, గ్లాస్ ఇచ్చెయ్. ఇదిగో నువ్విచ్చిన రూపాయి మంచిది కాదు" అని రూపాయి కాగితం ఇచ్చేసి, ఫ్లాస్కు తీసుకుని పరిగెడుతున్నట్టు పారిపోయాడు. "మీ రూపాయండీ. . ." అంటున్న సరస్వతి మాటకూడా వినిపించుకోలేదు. సరస్వతి అగమ్యగోచరంగా చూస్తూంది, ఏదో పోగొట్టుకున్నట్టు. కాని, ఆయన అంతసేపూ ఉండి అలా ఖంగారుగా పారిపోతున్నట్టు ఎందుకు వెళ్ళిపోయాడో తెలియలేదు.

"అమ్మాయిగారూ! అమ్మగారు రమ్మంటున్నారు." వెనకనుంచి అప్పటికి అక్కడికి వచ్చిన, ఇందాకటి మ్యాట్రన్ అమ్మగారి బంట్రోతులా ఉన్నతను అన్నాడు. 'ఏ అమ్మగారు'అని అడుగుదా మనుకుంటూనే అతనుకూడా నడిచింది. ఇద్దరూ కలిసి పది బారల ముందు నడుస్తున్న మ్యాట్రన్‌ని కలుసుకున్నారు.

ముందు మ్యాట్రన్, వెనక బంట్రోతు అతను, సరస్వతి నడుస్తున్నారు. మాటా మంతీ లేదు. చీకటి కంటే చిక్కగా ఉంది చుట్టూ వాతావరణం. అలా ఒక ఫర్లాంగు దూరం నడిచి ఉంటారు.

"అయితే, అమ్మాయ్, మీది రాజమండ్రేనా? కూడా తోడు రాలేదా మీ వాళ్ళు!" మ్యాట్రన్ అడిగిన ప్రశ్నకి ఉలిక్కిపడింది సరస్వతి.

"అవునండి." మెల్లిగా అంది సరస్వతి.

"మరి ఇంత ఊళ్ళో రాత్రికి ఎక్కడ ఉందామనుకున్నావు? చెట్టు కిందా?" ఆవిడ మొదటిసారిగా నవ్వింది.

సరస్వతి గుండెల నిండా గాలి పీల్చు కుంది. సరస్వతి ఆ నవ్వుకి, ఆ ఊరోచ్చిన ఇన్ని గంటలకి ఇదే హాయిగా ఫీలయిన మొదటి క్షణం. ఆవిడ నవ్వటం కాదు కాని, తనను అక్క అలా ఒంటరిగా పంపటం, తను రావటం ఎంతటి తెలివి తక్కువ పనో తలుచుకుంటే గుండె గుభేలుమంది. ఒళ్ళంతా సిగ్గుతో చచ్చి పోయింది. అందుకనే మ్యాట్రన్ ప్రశ్నకి సమాధానం పలకలేదు.

హాస్పిటల్ కాంపౌండ్ నుంచి బయట మెయిన్ రోడ్డు మీదకి వచ్చారు. అంతా కొట్లనిండా జనంతో, ఎక్కడ చూసినా లైట్లతో సందడిగా ఉంది.

కూడా ఉన్న బంట్రోతు నాలు గడుగులు ముందుకి వేసి, ఓ పెద్ద అరుగుల ఇంటి తలుపులు తెరిచాడు తాళం తీసి. తలుపులు తెరిచిన ఇంట్లోకి అడుగు పెడుతూ, "రా, అమ్మాయ్" అంది మ్యాట్రన్. సరస్వతి ఆవిడ వెనకనే లోపలికి నడిచింది. బంట్రోతు మిగత లోపలి అన్ని తలుపులూ తెరిచాడు. తెరిచి ఇంకా లోపలికి—వంటింట్లోకి అయి ఉంటుంది—వెళ్ళాడు. మ్యాట్రన్ కూడా "కూర్చో, అమ్మాయ్" అనేసి లోపలికి వెళ్ళిపోయింది. హాలులో సోఫా-కం-బెడ్, రెండు దాని జత కుర్చీలు, మరో రెండు కుర్చీలు, ఓ పక్క ఉన్నాయి. అయినా, సరస్వతి పక్కగా ఉన్న బల్లమీద ఒదిగి కూర్చుంది.

మ్యాట్రన్ స్నానం చేసి బయటికి వచ్చేటప్పటికి ఓ పావు గంట పట్టింది. కాని, ఆవిణ్ణి చూసిన సరస్వతి నోరు వెళ్ళబెట్టి చూసింది. చక్కగా నేతచీర కట్టుకుని, హుందాగా తల ముడి వేసుకుని, బొట్టు పెట్టుకుని, ఎవరికైనా స్వంత మనిషి అనిపించే అంత స్వచ్ఛంగానూ, స్వేచ్ఛగానూ ఉం దావిడ. చూస్తుంటేనే హాయి అనిపించింది సరస్వతికి.

"అయితే, సరస్వతి గదూ అన్నావు నీ పేరు? మరి నీకు అక్క, బావ ఉండాలి కదా? వాళ్ళ దగ్గరే ఉన్నావనుకుంటాను." ఆవిడ ప్రశ్నల్లో సమాధానాలు వినిపించి, మరోసారి ఆశ్చర్యపోయింది సరస్వతి. అయినా, తన బాధ తను చెప్పుకోవాలి కదా! అంతా అతి వివరంగానూ, వినయం గాను చెప్పింది.

తండ్రి పోయే నాటికి తను ఆరు సంవత్సరాలది. తను అక్క, బావల దగ్గరే పెరుగుతూండటనీ, బావగారు పేపరు మిల్లులో పని చేస్తుండేవారనీ, ఆయన కూడా టి. బి. తో బాధ పడి తీసుకుని తీసుకుని ఈమధ్యనే పోయారనీ,

> యోగ్యతగా మాట్లాడ లేనప్పుడు, తక్కువగా మాట్లాడడం యోగ్యత అవుతుంది.

ముగ్గురు పిల్లలతో తనూ, అక్కా ఉంటున్నారనీ, ఇప్పుడు తన కేదైనా ఉద్యోగం వస్తేనే రోజులు గడుస్తా యనీ, ఎలాగైనా తనకి ఉద్యోగం నిచ్చేలా చేయమని ప్రాధేయపడింది.

"చూడు, సరస్వతీ! ఈ నర్సు ట్రెయినింగ్ అంటే ఉద్యోగం కాదు. నీకు మే మిచ్చేది నీకే చాలదు సరిగదా నానా బాధ పడాలి. మే పుండరం సడిప బాధే కదా!" అని నీరు కార్చేసింది సరస్వతి అశని, మ్యాట్రన్‌గారు.

"అయితే, సరస్వతీ, మరి నీకు లన్న దమ్ములెవరూ లేరా? ఎవరో ఉండాలే" అన్నారు మ్యాట్రన్.

"ఇప్పు డెవరూ లేరండి. ఒకప్పుడు అన్నగా రుండే వారండి. నాకు కొద్దిగా జ్ఞాపకం. ఏదో ఊళ్ళో చదువుకుంటూ ఉండేవాడండి. అప్పుడప్పుడు ఇంటికి వచ్చేవాడండి. ఒకసారి వచ్చినప్పుడు నన్ను బజారుకి, సినిమాకి తీసుకునికూడా వెళ్ళా డండి. ఇంక ఆ తరవాత మళ్ళీ నే నెప్పుడూ ఆయన్ని మా ఊరు రావడం చూడలేదండి. కాని, బ్రతికే ఉన్నాడ టండి, డాక్టరు ఉద్యోగం చేస్తున్నాడు. మా అక్క చెబుతూ ఉంటుందండి." తనకి తెలిసిన కుటుంబ చరిత్ర అంతా ఏకరువు పెట్టింది సరస్వతి.

"మరి మీనాన్నగారు, సబ్-రిజిస్ట్రారు ఉద్యోగంలో ఉండి, బాగా సంపాదించి ఉండాలేఅయినా, ఏం మిగులుతుందిలే— మీ మేనత్తలు, వాళ్ళ బలగం అంతా మీ మీద పడి తినేవారు. మీ నాన్నగారు లేనిపోని ఆప్యాయతలకీ, మొహర్బానీలకీ పోయి మీ కీ గతి తెచ్చారు. మీ డబ్బు తిని పైకొచ్చిన మీ బావ లెవరూ మిమ్మల్ని చేరదీయలేదా?" అంది మ్యాట్రన్‌గారు. తనకుటుంబ విషయాలు తన కంటే వివరంగా ఆవిడే చెబుతుంటే సరస్వతికి ఏం చెప్పడానికీ నోరు పెగల్లేదు.

"లేదండి. చేరదీసినా, చాకిరీ కోసం ఉపయోగించుకున్నారండి. నన్ను మా పెద్ద బావ ఇంట్లో పెట్టుకున్నాక చదువు మానిపించేశాడండి." సరస్వతి కాస్సేపు చెప్పడం మానేసి, తిరిగి మొదలు పెట్టింది, ఈవిడతో తన స్వంత పరిస్థితి ఇంకా విడమరిచి చెప్పినా నామోషీ లేదని పించి. "అలా నన్ను చదువు మానిపించి, బొత్తిగా బజార్లు చెయ్యడానికీ, పిల్లల్ని ఎత్తుకోవడానికీ ఉపయోగించుకునేవా

రండి. మా అక్కయ్య మరి బల్యాణంగా చూసే నన్ను అప్పుడప్పుడు చూడటానికి వచ్చేది. అప్పుడే మా అక్కకి ఏం వచ్చి మా స్వంత బావతో దెబ్బలాడి రావుసాహెబ్ మిల్లులో ఉద్యోగం ప్రయత్నం చేయమని, కానీకా వదిలి పెట్టేశానండి. అక్కణ్ణుంచి వచ్చాక మా కింద మట్టేలంటూ ఎవరూ మిగల్లేదండి. ఇంకో ఊర్లో బావగారున్నారు కానండి—వాళ్ళు ఫారిన్‌లో ఉన్నారండి. వాళ్ళక్కడ ఉంటే ఏమైనా సాయం చేసేవారేమో నండి." ఇంకా సరస్వతి చెప్పడం అపలేదు. ఆవిడే "వాళ్ళు ఉన్నా లంటేనమ్మా! అవసరం లేనప్పుడు మరిచిపోతా రీ మనుషులు" అంది.

"అంతేనమ్మా" అన్న మాటకి ఒళ్ళంతా పన్నీరు చల్లినట్టయింది సరస్వతికి. అప్పటికే ఆవిడ అంటే ఓ విధమైన భక్తి, గౌరవం ఏర్పడుతున్న సరస్వతికి, ఆవిడ మోకాళ్ళ మీద తల పెట్టుకుని భోరుమనిఏడవా లనిపించింది. ఆవిడ ఎటో చూస్తూ, ఏమిటో ఆలోచిస్తూ కూర్చుండిపోయింది. ఆవిణ్ణి చూస్తూ సరస్వతి అలాగే కూర్చుండిపోయింది. అలా కాస్సేపయ్యాక ఉన్నట్టుండి—"అయితే, సరస్వతీ, ఇప్పుడు మా అబ్బాయిగార్ని చూపిస్తాను. చూస్తావా?" అంది. సరస్వతి అదిరి పడింది. "వద్దండీ. నాకు మగాళ్ళంటే భయమండీ" అంది. "పిచ్చిపిల్లా! మగాళ్ళేమిటి-మీనాన్నలాంటివాణ్ణి చూడ్డానికి?" అనేసి, "సరే. ఈ బట్టలు మార్చుకుని స్నానం చేసి" అంటూనే కుర్చీలోంచి లేచింది. సరస్వతికూడా సంచిలోంచి బట్టలు తీసుకుని ఆవిడ వెనకాలే లోపలికి వెళ్ళింది.

స్నానం చేస్తున్నంతసేపూ ఆలోచించింది—ఆవిడగారి అభిమానానికి, ఆదరణకి వెనక ఉన్న ఆంతర్యం గురించి సరస్వతి. అయినా, తను ఆదరణ, అభిమానం, ఆప్యాయత అన్నవి ఏ కోణంలో ఎక్కణ్ణుంచి వచ్చినా అందుకోవడానికే గాని, ఆలోచించడానికి సిద్ధంగాలేదు. కాని, ఇంటర్వ్యూలో అంత కఠినంగా ఉన్న ఆవిడ ఇంత సౌమ్యంగా ఎలా మారిపోయిందా అన్నది ప్రశ్నగానే మిగిలిపోయింది.

స్నానం చేసి బాత్‌రూమ్ బయటికి వచ్చింది. ఏరాయి ఇంట్లో ఏ పని చేయడానికి మీమాంసే అని ఆలోచి స్తూండగా, మ్యాట్రన్‌గారే—"వెళ్ళమ్మా. చావిట్లో అద్దం దువ్వెనా ఉన్నాయి, తల దువ్వుకుని, బొట్టు పెట్టుకుందువుగాని. ఈ మగాళ్ళు వచ్చేస్తే భోజనాలుకూడా చేసేద్దాము" అంది.

అప్పుడప్పుడే ఆ పరిసరాలకి

[illegible] ఎదురుగా ఉన్న సరస్వతి "[illegible]" అంటూ [illegible] అందుకే [illegible] [illegible] గదిలోకి వచ్చింది, [illegible] [illegible] కూర్చున్నాడు [illegible] [illegible] అక్కడే ఏదో లోపం [illegible]. [illegible] అర్థం [illegible] సరస్వతికి. అతని మాటని అన్ని వదిలేసి, ఓ పక్కగా ఉన్న బల్లమీద అద్దం దగ్గర నిలబడి తల దువ్వుకొని, బొట్టు పెట్టు[illegible] పూర్తిచేసేసరికి, మ్యాట్రన్ గారు వంటింట్లోంచి వీధి గదిలోకి వచ్చారు. వస్తూనే "ఎంతసేపైందిరా నువ్వొచ్చి" అన్నారు. అలా అంటుండగానే వీధి తలుపు తోసుకుని ఇంకో ఆయన లోపలికి వచ్చి జోళ్ళు ఓ మూలగా విప్పేసి, వచ్చి సోఫాకి రెండో పక్కగా చతికిలపడ్డారు. ఆయన ఇందాక సరస్వతికి కాఫీ, టిఫిన్లు తెచ్చిపెట్టిన ఆయన.

"మీరూ వచ్చేశారా?" అంటూ సరస్వతి వంక తిరిగి, "ఇదిగో, సరస్వతీ, ఈ అబ్బాయి నా తమ్ముడు. ఈయన మా ఆయనగారు" అని ఆయన వంక తిరిగి, "ఈ అమ్మాయి సరస్వతి అని నర్సు ట్రెయినింగ్ కొచ్చిన అమ్మాయి. ఈ ఊళ్ళో ఎవరూ లేరంటే తీసుకొచ్చాను" అని పరిచయాలు పూర్తిచేశారు మ్యాట్రన్ గారు. తమ్ముడన్న తను లేచి, చేతులు జోడించి నమస్కారం చేసి కూర్చున్నాడు. పెద్దాయనమాత్రం "మంచిపని చేశావు" అనేసి సరస్వతి వంక ఒకసారి చూసి ఊరుకున్నారు. పూర్వ పరిచయాన్ని ప్రసంగంలోకి తీసుకురాలేదు. కాని, ఆయన ముఖంలో ఏదో సంతృప్తి మాత్రం కనిపించింది. "రా, అమ్మాయ్! వాళ్ళిద్దరికీ వడ్డించేస్తే తరవాత మనంకూడా తినేయవచ్చు" అని సరస్వతిని లోపలికి పిలుచుకుని వెళ్ళిం దావిడ. వాళ్ళిద్దరి రాకతో ఆవిడలో కొత్త ఉత్సాహం వచ్చింది. కూడా [illegible] గదిలోకి వెళ్ళిన సరస్వతి ఆవిడకి [illegible] గ్లాసులు, కంచాలు అందించిన [illegible] బయటికి వచ్చేసింది. మగా [illegible] వెళ్ళారు. సరస్వతి వీధి గదిలో కూర్చుంది. [illegible] సరస్వతి కూర్చున్న దగ్గరికి వచ్చి ఎదురుగా కూర్చున్నారు.

"[illegible] పరిచయం చేశాను. ఆయనే మా అన్నగారు. పేరు చెప్పు [illegible] డాక్టరు ఒకప్పుడు. ప్రస్తుతం ప్రాక్టీసు మానేసి రికామీగా తిరుగుతున్నారు. దానికంతా బోలెడంత గొడవ ఉంది. అవసరమైనప్పుడు చెబుతాలే. ఆ రెండో అబ్బాయి నాకు తమ్ముడు. ఎమ్. ఎస్సీ. చదువుతున్నాడు. చాలా నెమ్మదైనవాడు. మాట్లాడటం రాదు. మధ్యలో నోరు పడిపోయింది జబ్బుచేసి. అందుచేత మరీ సాత్వికుడుగా తయారయ్యాడు. మనం చెప్పింది వినడం, అలాగే చేసుకోవడం తప్పించి, కాదనడం చేతకాదు, ఇష్టమున్నా లేకపోయినా. అదీ సంగతి. అందుచేత ఈ ఇంట్లో కొత్తకొత్తగా, భయం భయంగా, ఇబ్బందిగా మసల నక్కర్లేదు నువ్వు. నేను నీకు స్వయానా వదిన్ని అవుతాను. నువ్వు ఫలానా అని చెబితే, మా అన్నయ్యగారు ఇప్పుడే నానా హడావిడీ చేస్తారని చెప్ప లేదు. అసలే స్థిరంలేని మనిషి. నువ్వు మీ రాజమండ్రీ అడ్రెసు రాసి ఇయ్యి, నువ్వు అడిగావని మీ అక్కయ్యని ఇక్కడికి తీసుకురమ్మని ఆయన్ని పంపిస్తాను. అక్కడ మీ అక్కయ్యను చూస్తే ఆయన గుర్తుపడతారు. మీ అక్కయ్య కూడా ఆయన్ని సులభంగానే గుర్తుపడుతుందిలే. అడ్రెసు వ్రాసి బల్లమీద ఉంచు. నేను లోపలికి వెళతాను, వీళ్ళ భోజనాలు అయిపోయినట్లున్నాయి" అంటూ మ్యాట్రన్ గారు లోపలికి వెళ్ళింది.

సరస్వతికి అంతా అయోమయంగా ఉంది. ఏదో కలలాగా, సినిమాలాగా ఉంది. ఆవిడ చెప్పింది పూర్తిగా బోధపడినట్టు లేదు. ఒకవేళ తనే అలనాటు ప్రకారం ఏమైనా ఊహించుకుంటుందా అన్న అనుమానం వచ్చింది.

* * *

స్వర్గారోహణ

జీవిత పథంలో అటూ ఇటూ కనిపించేవన్నీ సమాధులే. ఆ సమాధుల మధ్య ప్రయాణం చేస్తూ స్వర్గాన్ని చేరాలని ఆరాటపడతాం.

—బక్స్టర్

సరస్వతి నర్సు ట్రెయినింగులో చేరి ఆవేళకి నాలుగో రోజు. ఆ వేళ క్లాసులో ఉండగా కబురు వచ్చింది: "సరోజినీ మ్యాట్రన్ గారు మిమ్మల్ని రమ్మన్నారు— క్లాసయ్యాక" అని వార్డు బాయ్ చెప్పేసి వెళ్ళిపోయాడు. క్లాసయ్యాక వదినగారి దగ్గరకి వెళ్ళింది వార్డులోకి.

"రా, సరస్వతీ! ప్రొద్దుటే మీ అక్కా, పిల్లలూ వచ్చారు; మీ అన్నయ్యగారు కూడాను. రేపు నీకు డే ఆఫ్ కదా? ఇంటికి వచ్చేయ్. భోజనంచేసి, సాయంత్రందాకా ఉండి మళ్ళీ హాస్టల్ కి వెళ్ళిపోవచ్చు. మీ వార్డెన్ కి నేను ఫోన్ చేసి చెబుతానులే. మరిచిపోకు. మీ అక్కా నీకోసం బెంగ పెట్టుకుంటుంది" అంది ఆవిడ.

"అలాగేనండి" అనేసి వచ్చేసింది కాని, సరస్వతికి వెంటనే వెళ్ళి అక్కని చూడాలనిపించింది. హాస్టల్ రూల్సు అతిక్రమించకూడదు. ఇంకా రాత్రి గడవాలి.

హాస్టల్ మెస్ లో ఆ రాత్రి ఇంకో ఇద్దరు అమ్మాయిలు పరిచయమయ్యారు. ఈ నాలుగు రోజుల్నుంచీ ఎవరో ఒకరో, ఇద్దరో పరిచయ మవుతూనే ఉన్నారు సరస్వతికి. అంతా వింతగాను, హడావిడిగాను గడవడం ప్రారంభించినాయి రోజులు. కొత్త ప్రపంచం, కొత్త మనుష్యులు. ఏదో కొత్త స్వేచ్ఛ లభించడంతో జీవితం పట్ల ఆశ జనిస్తోంది ఇప్పుడిప్పుడే. ఇంతకాలం ఏ పూట ఎలా గడవడం అని ఇంటింటికీ తిరగటం అప్పుకి. లేకపోతే అక్క కుట్టి ఇచ్చిన గుడ్డలకో, అల్లి ఇచ్చిన లేసులకో డబ్బులకోసం తిరగటమో? విసుగెత్తిపోయింది సరస్వతికి. ఇప్పుడంతా వడ్డించిన విస్తరిలా ఉంది. తను తప్పించి అక్కడికి వచ్చిన అమ్మాయిలు అందరూమాత్రం అంతఃపురాల్లోంచి ఊడిపడ్డట్టు, హాస్టలంటే అదో జైలు అన్నట్టు, మెస్సు అంటే అదో విధి సంతర్పణ అన్నట్టు ఈసడించుకుంటూంటే సరస్వతి విని ఊరుకునేది, నవ్వుకుని.

మరునాడు ఉదయమే స్నానం ముగించి వార్డెన్ కి చెప్పి ఎనిమిది గంటలకే బయలుదేరి వార్డులోకి వెళ్ళింది వదినగారి దగ్గరకు. ఆవిడ సరస్వతిని చూడగానే— "ఇక్కడ కొచ్చావా? ఇంటికి పద. పన్నెండు గంటలకి నేనూ వచ్చేస్తాను" అని ఆవిడ డ్యూటీ గొడవలో పడిపోయింది.

ఇంటికి బయలుదేరిన సరస్వతికి, దారిలోనే అన్నగారు ఎదురయ్యారు. "నీ కోసమే బయలుదేరాను. అప్పుడుగాని, ఆ వేళ నన్ను గుర్తుపట్టలేదుటే, కాఫీ అదీ తెచ్చి పెట్టినప్పుడు? నే నంటే నిన్ను చిన్నప్పు డెప్పుడో చూచాను గాని" అంటూ సరస్వతిని తీసుకుని తిరిగి ఇంటికి బయలుదేరాడు.

ఇంటికి వెళ్ళేసరికి సరస్వతి అక్క జానకి పిల్లలకి స్నానం చేయిస్తున్నది. ఆ పని గబగబా ముగించి వచ్చి చెల్లెల్ని కావిలించుకుంది. ఆ ఆనందంలో సరస్వతికి కళ్ళమ్మట బొటబొటా నీళ్ళు కారినాయి, అది చూచి, "పిచ్చిపిల్లా! ఏడుస్తావెందుకే — నవ్వక? అందరం బతికి ఉండే, ఒకళ్ళ కొకళ్ళం చచ్చిపోయామనుకున్నాం. అయినా చూడవే, జానకీ, ఇది నన్ను గుర్తుపట్టలేక పోయింది" అని పట్టలేని ఆనందంతో సరస్వతి తల నిమురుతూ అన్నారు అన్నగారు.

"అవు నన్నయ్యా. అప్పటికి అది మరీ చిన్నపిల్ల" అనేసి ఊరుకుంది.

"సరేలే. దానికి కొంచెం కాఫీ అన్నా, హార్లిక్సన్నా కలిపియ్యి. నే నలా బజార్లోకి వెళ్ళి వస్తాను, మీ వదిన కొన్ని పనులు పురమాయించింది" అనేసి ఆయన వీధి తలుపులు జారేసి బయటికి వెళ్ళిపోయారు.

"కూర్చోవే, సరస్వతీ, నిలుచునే ఉన్నావు. ఎలా ఉంది ఇక్కడ? ఏదో అన్నయ్యంటే చచ్చిపోలేదు గనుక బ్రతికే ఉన్నా డనుకునేదాన్ని. అదీ అంత నమ్మకం అంటూ ఎప్పుడూ లేదు. కాని, ఆయన ఇలా ప్రత్యక్ష మవుతాడనీ కలలో కూడా అనుకోలేదు. అన్నయ్యంటే సరేసరి. ఆవిడైతే ఆదరణతో ఉక్కిరి బిక్కిరి చేసేస్తోంది వచ్చిన దగ్గర్నుంచీ. పిల్లల్నీ అలాగే చూస్తుంది. ఆవిణ్ణి నే నింకా నోరారా 'వదినా' అని పిలవలేక పోతున్నాను కాని, ఆవిడమాత్రం 'జానకీ, జానకీ' అంటూ కూడా కూడా తిరిగి మరీ చేస్తున్నది. ఆవిడే నిన్ను మొదట గుర్తు పట్టిందటగదా— నీ ఇంటర్వ్యూ కార్డులో నీ పేరు చూసి ఇంటిపేరు కొంచెం గుర్తుందట ఆవిడకి. ఆవిడే దేవత అనిపించింది ఇదంతా చూస్తోంటే" అంది జానకి.

"నా మటుకు నేను ఈ అయిదు రోజుల్నుంచీ కలలో ఉన్నట్టు ఉన్నాననుకో — ఏ నిమిషంలో కల చెదిరి పోతుందో అనుకుంటూ. ఇప్పుడు నిన్ను చూశాక కల కాదన్న నమ్మకం ఎక్కువైంది" అంది సరస్వతి. తిరిగి— "మతి ఇంత నెత్తిన పెట్టుకునే అన్నయ్య ఇన్నాళ్ళూ మన గొడవే లేకుండా ఎలా

"ఊరుకున్నాడో" అంది.

"అలా జరగడం మన పెళ్ళినాటి తిరిగి దేవత కూర్చునుండబట్టే. దానికి కొంత కారణం నాన్నగార్ని అనాలి. అదేమిటో మరి. నాన్నగారంటే అన్నయ్యకి దేవుడితో సమానం. అన్నయ్యంటే ఆయనకి పంచప్రాణాలూను. అటువంటిది, అన్నయ్య చదువు పూర్తయ్యే సంవత్సరం అనుకుంటాను — ఈవిణ్ణి, అంటే వదిన్ని పెళ్ళాడతా ననడంతో అంతా తారుమారయింది. నాన్నగారింక నీ ముఖం చూడనన్నీ, ఇంట్లో అడుగు పెట్టవద్దనీ అన్నయ్యని దూరం చేశారు. దానికి తోడు పెద్దత్తయ్య, తన కూతుర్నిచ్చి అన్నయ్యకి ముడిపెడదా మన్న ఆశ నిరాశ అవ్వడంతో నాన్నగారి కోపాన్ని మరీ రెచ్చగొట్టి, అదీ ఇదీ చెప్పి అసలిద్దర్నీ ఒకచోట కలియకుండా చేసేసింది. అన్నయ్య మట్టుకు అన్నయ్యే తను మాట ఇచ్చాను, ఆ మాట వెనకాడనని కూర్చున్నాడు. తరవాత కూడా ఒక సంవత్సరం పాటు అన్నయ్య ఫ్రెండ్స్ ఎవరో ఒకళ్ళు వచ్చి నాన్నగార్ని ఒప్పించడానికి ప్రయత్నించారు. బతిమాలారు. అన్నయ్య కూడా వచ్చేవాడు. ఆ వచ్చిన వాళ్ళతో నైనా మాట్లాడారు కాని, నాన్నగారింక అన్నయ్యతో మాట్లాడలేదు. అన్నయ్య వంక చూడలేదు." చెబుతూ చెబుతూ ఉన్న జానకి తల ఎత్తి చూసేసరికి ఎదురుగా గుమ్మంలో వదినగారు నిలబడి ఉంది. గుండె గతుక్కుమంది ఇద్దరికీను. కాని, సరోజినీగారేమీ పెద్దగా తీసుకోలేదు. వచ్చి, సరస్వతికి పక్కగాను, జానకికి ఎదురుగాను కూర్చుంది, ఒక నిట్టూర్పు విడుస్తూ.

"రండి, వదినా, కూర్చోండి. ఇంత మంచి వదినా, అన్నయ్యా ఉండి ఇలా ఎందుకయ్యా మంటే చెబుతున్నాను సరస్వతికి." సంజాయిషీగా చెబుతూన్నట్టు చెప్పింది జానకి.

"ఏం మంచిలే, అమ్మా! ఎందుకొచ్చిన మంచి. మూడు వంతుల జీవితాలు చీకట్లోనే చెల్లిపోయినాయి కదా మాకు! అంతేనమ్మా—భగవంతు డెంత రాసి పెడితే అంతే గదా!" గతాన్ని గుర్తు చేసుకుని నిస్పృహతో అన్నారు సరోజినిగారు.

"మరి, వదినా, అన్నయ్య ప్రాక్టీస్ చెయ్యటం లేదా?" ఆవిణ్ణి ఓదార్చేపాటి పెద్దరికం లేని జానకి, సంభాషణని ఎలా అందుబాటులోకి తెచ్చుకుని వదిన గార్ని ఉపశమింప జేయాలో తెలియక.

"లేదమ్మా. అప్పట్లోనే — అంటే మా పెళ్ళయిన నాలుగేళ్ళకే మానేశారు. అంటే, అప్పటివరకూ మీ అన్నయ్య వచ్చి మీ నాన్నగార్ని కలుసుకోవడానికి కబురుపెట్టేవారట స్నేహితులద్వారా. ఆయన మండిపడటం, ఈయన తిరిగి రావటం జరుగుతుండేది. ఆఖరికి ఆ సంవత్సరం నన్ను తీసుకుని వచ్చారు మీ ఊరు, మీ నాన్నగారికి పక్షవాతం వచ్చిందని తెలిసి. నన్ను హోటల్లో ఉంచి ముందుగా తను వెళ్ళారు చూడ్డానికి. ఈ సారి మధ్యవర్తు లెవరూ లేరు. కాని, ఈయన్ని చూడ్డానికే మీ నాన్నగారు ఇష్టపడలేదట. వెల్లకిల పడుకున్నాయన గోడ పక్కకి తిరిగి పడుకున్నారట ఈయన వెళ్ళగానే. ఎంత ప్రాధేయపడ్డా, ససేమిరా తన ఇంట్లో స్థానం లేదన్నారట మాకు. పైగా, తనుండగా కాని, తాను కన్ను మూశాక కాని ఆ ఇంటి గుమ్మం తొక్కవద్దన్నారట. అలా చేసి తన పిల్లలకి పెళ్ళిళ్ళు కాకుండా చెయ్యొద్దన్నారట—అంటే మీకన్నమాట. అంతేకాకుండా, మాకు పుట్టబోయే పిల్లలకయినా పెళ్ళిళ్ళు జరగవనీ, మేము నలుగుర్లోను తల ఎత్తుకుని తిరగకుండా పోతామనీ దీవించారట. అదే మా పాలిట శాపంగా మారి మమ్మల్ని వెంటాడుతున్నది. అదే ఆఖరు, మీ అన్నయ్య మీ ఊరు రావడం. ఆ తరవాత రాను రాను మతి స్థిమితం చెడిపోయింది. ప్రాక్టీసు మానేశారు. ఉరోదిలి ఎక్కడకో చెప్పకుండా వెళ్ళిపోవడం, ఏ వారం పది రోజులకో తిరిగి రావటం, రెండు రోజు లుండి మళ్ళీ వెళ్ళిపోవటం... మొదట్లో చాలా గాభరాపడేదాన్ని. అదీ అలవాటయిపోయింది. తరవాత చాలా కాలానికి తెలిసింది—అలా తిరుగుతున్న రోజుల్లోనే వాసెక్టమీ ఆపరేషన్ చేయించుకున్నారట, సంతానం లేకుండా. నా కింక అప్పట్నుంచే గుండె బండబారిపోయింది. అదిమ్మా మీ నాన్నగారన్న ఆఖరి మాట అంతపని చేయించింది ఆయనతో." ఆవిడ చెప్పడం ఆపి ఏదో ఆలోచిస్తూంది.

"మీ పెళ్ళికి నాన్నగా రెందుకు అయిష్టపడ్డారు, వదినా?" అటువంటి ప్రశ్న వేయకూడదని తెలియని సరస్వతి ఎంత కంగారుగా చూసి అంది జానకి. "అన్నయ్య దదో ఆదర్శం, కులాంతర వివాహమని ..." మధ్యలోనే అడ్డు తగిలారు సరోజినిగారు.

"అదేమీ లేదమ్మా. నే నడానికి క్షత్రియన్నే కాని ఆదర్శాలని, ఆవేశాలని అటు మీ అన్నగారు కాని, నేనుకాని అస లేనాడూ ఆలోచించలేదు. మీ నాన్నగారికి మట్టుకు కులమతాలకంటే వర్గ భేదం ఎక్కువ. తమరేదో ధనికవర్గానికి చెంది దర్జా అయిన వారని, మేము గుడిసెల్లో పుట్టుకొచ్చామని. నేనో పెద్ద ఆఫీసర్ గారి ఇంటినుంచి వస్తే ఆయన ఆనందించేవారు. కొడుకు ద్వారా, ఆయనకి కాబోయే సంబంధం ద్వారా రానున్న పెద్ద అంతస్తును నేను చెడగొట్టానని ఆయన బాధ. నా మూలంగా ఆయనంటే విరక్తి, ఏవగింపూ వచ్చినాయి. అప్పటివరకూ ఆయనకి జీవిత సర్వస్వం మీ అన్నయ్యే. మీ అన్నయ్యగారికి తండ్రి అంటే సాక్షాత్తూ భగవత్ స్వరూపు అన్నట్టుండేవారు. రండి, నా కూడా రండి" అంటూ సరోజినిగారు లేచి వరండా రెండో చివరి వైపు నడిచారు. జానకీ, సరస్వతి కూడా నడిచారు. అక్కడ మూసి ఉన్న గది గొళ్ళెం తీసి తలుపులు తోసుకుని లోపలికి నడిచారు ముగ్గురూ. గది పొడుగ్గా ఉంది. మధ్యలో పెద్ద టేబిలు— ఒక పక్క ఒక కుర్చీ, రెండో పక్క రెండు కుర్చీలు—విజిటర్స్ కన్నట్టు ఉన్నాయి. ఒక వారగా ఉన్న రాక్ నిండా ఖాళీవి మందుల సీసా లున్నాయి. గోడ వారగా స్క్రీన్ ఉంది. ఇంకోమూల వాష్ బేసిన్ ఉంది. గది అంతా వాడకం లేక దుమ్ము పట్టేసి, బూజులు వేలాడుతున్నాయి. రెండో పక్క వారగా ఓ చిన్న టేబిలుంది. గదికి రెండో చివర వీధిలోకి తలుపు లున్నాయి, గడియపెట్టేసి.

"ఇదమ్మా మీ అన్నయ్య ప్రాక్టీస్ చేసేటప్పటి ఆఫీస్ రూమ్. అప్పుడప్పుడు ఖాళీ చేసుకుని నేనే దులిపి కడుగుతూంటాను. దాన్ని వాడకుండా అలాగే ఉండనిస్తే, ఎప్పటికైనా ఆయన మనస్సు మారుతుందేమో అని ఆశ. ఇలా రండి, ఇది చూడండి" అని చూపించిందావిడ, అక్కడున్న చిన్న టేబిల్ మీద ఉన్న ఫొటోని. ఫొటోకి ఎండిపోయిన పూలదండ వేళ్ళాడుతూంది. మూలల్లో కాలి ఆరిపోయిన అగరత్తు లున్నాయి. ఫొటోలో ఇద్దరు నడివయస్సు దంపతు లున్నారు. ఫొటో చాలా పాతది.

"అందులో ఉన్నది ఎవరో గుర్తుపట్టండి" అంది సరోజినిగారు జానకిని, సరస్వతిని ఉద్దేశించి. సరస్వతి చూస్తూ నిలుచుండిపోయింది.

జానకి మట్టుకు — "అది మా అమ్మగారిదీ, నాన్నగారిదీను. మా అమ్మకి కాన్సర్ వచ్చి, ఇంక పోతుందనుకున్న ముందు తీయించిన ఫొటో" అంది, చేతులు జోడించి దణ్ణం పెడుతూ.

సరస్వతి కూడా చేతులు జోడించింది.

"అంత ఇదమ్మా, మీ అన్నయ్యగారికి తండ్రి అంటే. పెద్ద పండక్కి, పర్వదినాన, పంచెల చాపులతో సహా పొత్తర్లిప్పిస్తారు, మీ నాన్నగారి తద్దినం అని. తలకి కొరివి పెట్టే అదృష్టం లేకపోయినా, తద్దినం అయినా పెడదాం అంటారు. ఆ వేళంతా ఆదోలా ఉంటారు, ఏదో పోగొట్టుకున్నట్టు. పైగా ఒకటే గొణుగుతారు. తండ్రి తలకి కొరివి పెట్టే అదృష్టం, తన తలకి కొరివి పెట్టించుకునే అదృష్టం తనకి లేవట. తనో అనాథప్రేతగా మిగిలిపోతారట." ఆవిడ కళ్ళనీళ్ళ పర్యంతం తెచ్చుకుంది చెబుతూ.

"మీ రెలా భరిస్తున్నారో కానండి, వదినా, తలుచుకుంటేనే భయం పుట్టుకు వస్తోంది" అంది జానకి, మాతృత్వంలోని మాధుర్యాన్ని అనుభవించి ఉన్న మూలాన్ని.

"ఇంతచేసి మేం అనుభవిస్తున్న ఆనందం ఇదమ్మా. అయినవాళ్ళకి శత్రువులమై పోయాము; పెట్టా పొయ్యని వాళ్ళకి సయితం పనికిరానివాళ్ళమై పోయాము. నీడలేని గూడు లాంటి ఈ ప్రపంచంలో రోజులు గడుపుకొస్తున్నాము, తల్లీ!"

"మరి మీ తరఫువా రెవరు అయినా రాకపోకలు లేవా, వదినా?" జానకి సందేహం.

"లేదమ్మా. ఇద్దరన్నలూ, ఓ చెల్లెలూ, మా నాన్నగారూ— అందరూ కూడా నే నెప్పుడు మత విరుద్ధంగా రిజిస్ట్రార్ ఆఫీసులో పెళ్ళికి ఒప్పుకున్నానో అప్పట్నుంచీ నాకు ముఖం చాటు చేసుకున్నారు. లోకం తీరే అంత, అమ్మాయ్! ఒక హంస నల్లరంగు పూసుకొస్తే మిగతా గుంపు దాన్ని గుంపులో చేరనివ్వవు. అలాగే ఒక కాకి తెల్లరంగు వేసుకొచ్చిందని మిగతా కాకులు దాన్ని తమ గుంపులో చేరనివ్వవు. మొత్తానికి ఈ రెండు పక్షులు రెండు గుంపులకీ చెందకుండా పోతాయి. అలాగే అయింది మా బ్రతుకు. చివరికి జాతిలేని పక్షులం క్రింద మిగిలిపోయాము." జేవురించిన ముఖంతో చెప్పడం ఆపిం దావిడ. జానకీ

కర్తవ్యం

తల్లిదండ్రుల మంచిని, సుగుణాలను అనుభవిస్తున్న పుత్రులు, వారి లోపాలను ఎన్నడూ ఖాతరు చేయరు, అసలు జ్ఞాపకం పెట్టుకోరు.

—బెరాంగర్

సరస్వతి విచారంగా ఆవిడ వంక చూస్తూ కూర్చున్నారు, ఏమనడానికీ తోచక.

తిరిగి ఆవిడే —

"మనలాంటి సామాన్య జీవితాలకి లోకంకోసం సాధించడాని కేమీ ఉండదు. జీవితాన్ని జీవించెయ్యడమే సార్థకత. సుఖం అనుకున్నదాన్ని సుఖంగానూ, దుఃఖం అనుకున్నదాన్ని దుఃఖంగానూ అనుభవించడమే దాని తత్త్వం. కాని, ఆ రెంటినీ కూడా గుర్తించలేని పరిస్థితి మహా దౌర్భాగ్యం. అంతేకాదు, కాలక్షేపం కోసం బ్రతుకుతున్న బ్రతుకులకి కాలం కదిలినట్టు కనబడకపోతే మరీ రోత పుడుతుంది. బ్రతకడం కేవలం బాధ్యత క్రిందే తీసుకున్నా బండబారిపోతుంది. 'తినడంకోసం బ్రతుకుతున్నా' మన్నది చాలా చవకబారు ఆలోచనే అయినప్పటికీ, అటువంటి ఆలోచనకి కూడా నోచుకోని మాలాంటి వాళ్ళు బ్రతకడం అనవసరం, జానకీ!" ఆవిడ గొంతులో కనిపించిన విరక్తికి జానకీ, సరస్వతి ఖంగారుపడ్డారు.

"అలా అనుకుంటే ఎలా లెండి, వదినా! కాకపోతే ఇప్పుడు మే మొక కొత్త లంపటంలాగ వచ్చి పడ్డాము— మీ కిదివరకున్న సుఖశాంతులు కూడా లేకుండాను" అంది జానకి.

"అదేమీ లేదమ్మా. అలా అనుకుంటే, మిమ్మ ల్నిక్కడకు తీసుకువచ్చే ప్రయత్నమే చేయను. ఎలాగూ మా జీవితాల్ని తిరిగి ఉద్ధరించుకునే అవకాశం లేదు. తరవాతి వాళ్ళకైనా ఓ దారి చూపించ గలిగితే — ఇప్పుడు నా కున్న దొక్కటే బెంగ, అమ్మాయీ! అది మా తమ్ముడు. వాడు మగవాడుగా పుట్టినా, మూగవాడై పోయాడు. అన్ని తెలివి తేటలూ ఇచ్చాడు భగవంతుడు. ఎమ్. ఎస్‌సి. చదువుతున్నాడు. అన్ని క్లాసుల్లోను ఫస్టు వస్తాడు కాలేజీలో. పదేళ్ళు వచ్చే వరకూ బాగానే ఉండేవాడు. చక్కగా మాట్లాడేవాడు. ఉన్నట్టుండి ఒక్క రోజు జ్వరంతో ఇలా నోరు పడిపోయింది. ఇక వాడి జీవితం ఎలా సాగుతుందో! మూగవాళ్ళు బానిసలుగానూ, చెవిటివాళ్ళు నియంతలుగానూ చలామణీ అవుతారట. అటువంటి దౌర్భాగ్యుణ్ణి జీవితాంతం ఎవరు అభిమానించి ఆదరిస్తారమ్మా. వాడి చదువు వాడి ఆర్థిక స్తోమతుకి లోటు రానియ్యదు. అందచందాలకి లోటు లేదు. కట్టుకోవడానికి ముందుకి ఎవరైనా రావచ్చు. కాని, వాడిలో ఉన్న లోపాన్ని 'అదో దైవసంకల్పం'గా తీసుకుని, వ్యక్తి గౌరవానికి లోటు రానియ్యకుండా చూసుకుని, వాడి జీవితాన్ని నరకంగా చేయకుండా, తన జీవితాన్ని సుఖమయం చేసుకోగల ధైర్యం, ఓర్పు,సంస్కారం ఉన్న అమ్మాయి కావాలి. అదే మన సరస్వతి అయితే బాగుంటుంది అని." సరోజిని గారు సాభిప్రాయంగా చూచారు జానకివంకా, సరస్వతి వంకాను. జానకీ, సరస్వతీ ఒకళ్ళవంక ఒకళ్ళు చూసుకున్నారు బిగబట్టిన గుండెలతో.

"నన్ను మరీ అంత స్వార్థపరురాలుగాను, నేను చేసిన ఏర్పాటులు గూడుపుఠాణీగాను అపార్థం చేసుకోకండి. దాన్ని అన్నివైపుల మంచి అవగాహన చేసుకుని అప్పుడే మనం ఒక నిర్ణయానికి రావచ్చు. దానికి కావలసినంత వ్యవధికూడా వాడుకోవడం అందరికీ అన్నివిధాలా శ్రేయస్కరం. ఇంకో మాట కూడా ఇప్పుడే చెబుతున్నాను. మనం తీసుకోబోయే నిర్ణయం ఎలా ఉన్నప్పటికీ, మన ప్రస్తుత కుటుంబ వ్యవహారాలలో ఎటువంటి ఒడుదుడుకులు కాని, మార్పులు కాని ఇక మళ్ళీ తల ఎత్తవు. అంటే, మనందరం ఒక్క కుటుంబంగానే జీవితాల్ని వెళ్ళబుచ్చుతాము. అందుకని, సరస్వతీ, ఇది ఎక్కువగా నీ జీవితానికి సంబంధించిన విషయం. నీ వెటువంటి నిర్ణయం తీసుకున్నా మంచిదే. నువ్వు నా తమ్ముడికి ఇల్లాలివి కాకపోయినా, మీ అన్నయ్యకి చెల్లెలివి కాకపోవు. అలాగే నాకూను. కాని, నువ్వు తీసుకునే నీ నిర్ణయంలో కులం అనీ, మతం అనీ, సంప్రదాయా లనీ మూర్ఖత్వానికిమాత్రం ఎక్కువ ప్రాధాన్యం ఇవ్వకు. ఎందుకంటే, మూర్ఖత్వానికి, విచక్షణా జ్ఞానానికి ఎప్పుడూ చుక్కెదురే. ఇక పోతే జీవితానుభవం నాకు నేర్పిందేమిటంటే, స్త్రీగా స్త్రీకి మిగతా స్వాతంత్ర్యాల మాట అటుంచి, ఆర్థిక స్తోమతు ముఖ్యం. పుస్తకాల్లో వ్రాసుకున్నట్లు, ఆడదాని జీవితం తీగ వంటిదని, అది పైకెగ ప్రాకాలంటే మగవాడనే మహావృక్షం అండదండ లవసరమనీ అన్న మాట నిజమేగాని, అసలు ఆ చిన్ని తీగకి వేళ్ళు అన్నవి అతి ముఖ్యం. అప్పుడే అది ముందు స్వయంపోషక శక్తి కలిగి ఉంటుంది. ఆ తరవాతే కదా పైకి ఎగబాకటం, నేలబారుగా పాకటం అన్నది? అది లేకపోయాక మిగతా హక్కులూ, అధికారాలూ ఎక్కణ్ణుంచి వస్తాయి? బ్రతుకే దుర్లభమై పోయాక, రోజులు గడవక రోడ్డుమీద పడిపోయాక? దానికి ఉదాహరణకి మనం ఎక్కడికో వెళ్ళనక్కర లేదు. మనిద్దరం చాలు, జానకీ! నీకు జీవితంలో అర్థాంతరంగా ప్రాప్తించిన వైధవ్యానికి అల్లల్లాడిపోయి, ముగ్గురు పిల్లలతో దిక్కు తోచక నడివీధిలో నిలబడి పోయావు. ఆదుకునే వాళ్ళెవరైనా కనిపించారా? అదే నీ మట్టుకు నీ కో డిగ్రీయో, కనీసం ఏదో ట్రెయినింగో అయి ఉంటే సరే. ఇక, కొంచెం ఇంచుమించు నేనూ అటువంటి పరిస్థితుల్లోనే చిక్కుకున్నాను. ఏదో ఆ కాస్త ట్రెయినింగూ అయ్యాను కనక వెంటనే స్టాఫ్ నర్సుగా చేరి, ఆర్థికంగా నిలబడగలిగాను కాబట్టి, ఇలా ఈమాత్రమైనా మీ అన్నయ్యని కళ్ళముందు చూసుకో గలుగుతున్నాను, ఆయన అర్థాంతరంగా ప్రాక్టీసు మానేసినాను. అందుకని ఎట్టి పరిస్థితుల్లోనూ కూడా సరస్వతితో ట్రెయినింగు పూర్తి చేయించెయ్యాలి. మిగిలిన ఆలోచనలు తరవాత. ఎంత వివాహం బ్రహ్మ ముడి అన్నా, జీవితాలు స్వంత జాతకాల మీద ఎక్కువగా ఆధారపడి ఉంటాయి. ఏమి టలా దిక్కుమొహం వేసుకుని కూర్చున్నారు? ఇంతలో వచ్చేసే మార్పు లేమీ లేవు. ఇదంతా సందర్భం వచ్చింది కదా అని చెప్పాను. కాలంతోబాటు తీరుబడిగా మనం ఏర్పాటు చేసుకోవలసిన ప్రణాళిక. అంతే. దానికి ఏమైనా మార్పులూ, చేర్పులూ వచ్చేది ఆ భగవంతుని ఆశీర్వాదంతోనే. లేవండి — వీధిలో ఎవరో వచ్చినట్టు చప్పుడవుతున్నది" అంటూ సరోజినిగారు లేచి గది బయటికి వెళ్ళిపోయారు. ఆవిడ ఇప్పుడు, ఇంతకు ముందులా కాకుండా చాలా నిబ్బరంగా ఉన్నది. జానకీ, సరస్వతి కూడా మౌనంగానే గదికి గొళ్ళెం పెట్టేసి వీధివైపు వచ్చారు.

అప్పుడే లోపలికి వచ్చిన అన్నగారి చేతుల నిండా ఏవో పొట్లాలు ఉన్నాయి. వదినగారు కుర్చీలో జారబడి కూర్చుని వాటివంక చూస్తున్నది. వాటిని జానకికి అందించి, అందులో ఒక పాకెట్ తీసి విప్పుతూ, "చూడు, సరోజా, ఇదేమిటి తెచ్చానో చెప్పుకో చూద్దాం" అన్నా రాయన.

"ఏమి టీ దసరా పండుగ! నాకుగానీ ప్రజంటేషనేమైనా తెచ్చారా ఖర్మ!" అంది సరోజినిగారు.

"కరెక్టుగా చెప్పావు. నిన్ను సంతోషపెట్టగల అతి ముఖ్యమైనది, నీ తరవాత నా మెడచుట్టూ చేరి నన్ను కలవరపెట్టగల అతి నాజూకైన, అతి ఒయ్యారమైన శరీరం కలది" అంటూ ఆ పాకెట్ లోంచి బయటికి తీశా డాయన కొత్త స్టెతస్కోప్ని. ★

అలంకరణం   చిత్రం— ఆర్. ఆర్. జరజాపు (ఏలూరు—2)